

Charles Beulé (1826-1874)

Γάλλος αρχαιολόγος και πολιτικός. Πραγματοποίησε ανασκαφές στην Αθήνα –η πύλη Beulé στην Ακρόπολη πήρε το όνομά του– και έγραψε το *L'Acropole d'Athènes* (1854). Μετά από μια αρχαιολογική περιήγηση στην Πελοπόννησο, όπου τα ερείπια εξετάζονται με βάση φιλολογικές πηγές, και κυρίως τον Πausανία, δημοσίευσε το έργο *Études sur le Péloponèse* (1855). Το 1861 πραγματοποίησε ανασκαφές στην Καρχηδόνα και το 1868 δημοσίευσε το έργο *Histoire de la sculpture avant Phidias*. Βαθύς μελετητής και γνώστης της Ακρόπολης και της πόλης των Αθηνών, εκφράζει την λύπη του για την ονομασία της Αθήνας-πρωτεύουσας. Δείχνει σπάνια κατανόηση για τα προβλήματα, όσα αντιμετώπιζε η πόλη.

[... καμμένη Αθήνα]

Είναι δύσκολο να αναλογισθείς την Αθήνα του 15ου και του 16ου αιώνα χωρίς να έχεις σκεφθεί προηγουμένως αυτό που είναι η Αθήνα σήμερα, τον 19ο αιώνα. Πριν προχωρήσουμε να γνωρίσουμε τους Έλληνες του Μεσαίωνα, η σκέψη σταματά φυσιολογικά στους σημερινούς Έλληνες. Αυτό ακριβώς αισθάνθηκα καθώς άνοιγα το βιβλίο του κ. De Laborde. Παρακολουθώντας τις περιπέτειες των Αθηνών, ξαναγύριζα στη σημερινή κατάσταση, κατεχόμενος από ένα οδυνηρό συναίσθημα, το οποίο θα μοιράζονται όλοι όσοι παρακολουθούν το χαμένο μεγαλείο και λυπούνται για την άδικη κακοτυχία. Σίγουρα δεν είμαι μόνος όταν λέω με βαθιά λύπη χωρίς τον φόβο να με οικτείρουν: καμμένη Αθήνα, καμμένοι Έλληνες. Καμμένη Αθήνα, που δεν μπόρεσε να εξασφαλίσει, το ίδιο σχεδόν με την Ρώμη, την μοναξιά των ερειπίων της και την περισυλλογή για τις μνήμες της. Οι φήμες μιας πόλης που μεγαλώνει ολόγυρα πνίγουν από παντού την φωνή του παρελθόντος. Οι ανάγκες της πόλης καταστρέφουν αδιάκοπα κάποια κατάλοιπα προηγούμενων εποχών. Ο Ιλισσός, στις όχθες του οποίου εδίδασκε ο Σωκράτης, βλέπουμε να διασχίζεται καθημερινά από πένθιμες συνοδείες. Η κρήνη της Καλλιρρόης, όπου οι Αθηναίες παρθένες αντλούσαν καθαρό νερό, έχει μολυνθεί από τις Αλβανίδες πλύστρες. Ο χώρος της Ακαδημίας πουλιέται σε οικόπεδα. Οι τοίχοι του Λυκείου υποστηρίζουν το ανάχωμα μιας τάφρου και οι κορυφές του Λυκαβηττού και του Αγκέσμου έχουν διαβρωθεί από τους επίμονους εργάτες, ενώ η δυναμίτιδα ανατινάζει τους μαρμαρίνους βράχους τους, οι οποίοι κατακυλούν με θόρυβο προς την πεδιάδα. Ο Ναός του Ολυμπίου Διός χρησιμεύει για αλώνι, στον λόφο των Νυμφών στήνεται η γκιλοτίνα και το σπήλαιό του έχει γίνει αποθήκη. Δεν θα μπορούσαν, άραγε, να αναζητήσουν μίαν άλλη τοποθεσία για την πρωτεύουσα; Δεν μπορούσαν να την δημιουργήσουν κάπου κοντά στην θάλασσα, στα υψώματα της Μουνυχίας ή του Πειραιά, αντί να την πετάξουν στο βόθος μιας νοσηρής πεδιάδας, πίσω από την Ακρόπολη, όπου παρεμποδίζεται να φθάσει η αύρα του πελάγους, αυτή η δροσερή ανάσα του καλοκαιριού; Δεν θα μπορούσαν, άραγε, να αφήσουν την Αθήνα έρημη, σιωπηλή, ανέγγιχτη, όπως είναι η Πομπηία, πόλη της Καμπανίας, η οποία οφείλει την αθάνατη δόξα της στα ερείπιά της; Η Πομπηία έχει παραμείνει το ένα ιερό του αρχαίου βίου, ενώ η Αθήνα έχει ήδη γίνει μια συνθησιμένη πόλη, με χαραγμένους δρόμους, με σπίτια ίδια σαν τα δικά μας. Στους δρόμους της κυκλοφορούν άμαξες και χωροφύλακες, γερμανικές στολές πλάι πλάι με γαλλικά ενδύματα. Σε λίγο θα μιλούμε για λεωφορεία και φωτισμό γκαζιού και ένας χοντροκομμένος ναύτης θα μπορεί να παραβάλλει περιφρονητικά το κεφαλοχώρι του με την πόλη του Περικλή: να ποιοι είναι οι καρποί του πολιτισμού. [...]

Είμαστε στα 1460: η Αθήνα αποτελεί κλήρο των μαύρων αρχιευνούχων. Διοικείται με μετριοπάθεια, και την υπερασπίζεται ένας ισχυρός προστάτης απέναντι και στους υπουργούς της Υψηλής Πύλης, γνωρίζει τον πλούτο και μίαν πλαστή ελευθερία. Την εποχή αυτή, ένας Έλληνας λόγιος, το όνομα του οποίου παρέμεινε άγνωστο, έκανε μια περιγραφή της Αθήνας, μερικά αποσπάσματα της οποίας ανακαλύφθηκαν στην Βιβλιοθήκη του Βατικανού. Τι περιγραφή. Τι σύγχυ-

από παράκαιρη υπερηφάνεια και σχολαστικισμό. Ο Καρλομάγνος μου έμοιαζε σαν ένας χοντρός Γερμανός ιπποκόμος, οι ιππότες μας μου φάνονταν πλίθιοι, που θα προκαλούσαν το χαμόγελο ενός Θεμιστοκλέους και του Αλκιβιάδη.

Υπήρχε ένας λαός από αριστοκράτες, ένα κοινό που το αποτελούσαν επαΐοντες, μια δημοκρατία που είχε συλλάβει τόσο λεπτές αποχρώσεις της τέχνης ώστε ακόμη και οι εκλεπτυσμένοι δικοί μας ελάχιστα να τις κατανοούν. Υπήρχε ένα κοινό για να καταλαβαίνει αυτό που είναι η ομορφιά των Προπυλαίων και η υπεροχή των γλυπτών του Παρθενώνα. Αυτή η αποκάλυψη του αληθινού και απλού μεγαλείου έφθασε ως το πιο ενδόμυχο είναι μου. Ό,τι είχα γνωρίσει έως τότε μου φάνηκε ως αδέξια προσπάθεια μιας ισουπτικής τέχνης, ένα είδος ροκοκό στομφώδους μωρολογίας, τσαρλατανισμού και γελοιογραφίας.

Είναι κατεξοχήν επάνω στην Ακρόπολη όπου αισθάνθηκα να με κυριεύουν αυτά τα συναισθήματα. Ένας εξαιρετος αρχιτέκτων με τον οποίο ταξίδεψα συνήθιζε να μου λέει ότι η αλήθεια των θεών βρισκόταν, για τον ίδιο, σε σχέση με την εμφάνιση των ναών τους οποίους τους αφιέρωναν. Αν κριθεί με αυτά τα δεδομένα, η θεά Αθηνά είναι εκτός παντός ανταγωνισμού. Ό,τι άλλωστε είναι το πλέον εκπληκτικό είναι πως το ωραίο εδώ δεν είναι παρά η απόλυτη ακεραιότητα, ο ορθός λόγος, ο σεβασμός ο ίδιος απέναντι στην θεότητα. Τα μη ορατά μέρη του οικοδομήματος δέχθηκαν τις ίδιες φρο-

Βικέντιος Λάντσα (1822-1902), Ο Παρθενώνας. Υδατογραφία. Συλλογή Τραπέζης της Ελλάδας.

